

Si envelleix la vitalitat

Una mirada a un dels autors bandera del modernisme català a partir d'un poema sobre la seva vila natal

A partir d'un dels textos menys característics de Frederic Pujulà, on descriu sa Catifa, una platja desapareguda de Palamós, podem acostar-nos a la intensa vida política i literària de l'autor i plantejar-nos possibles evolucions de la seva postura en els seus darrers anys de vida. L'enfocament que Pujulà planteja difereix enormement de la seva obra de joventut, la qual cosa obre la porta a interpretacions i reflexions sobre la vellesa i els propis ideals.

ELOI SÁNCHEZ

> TEXT I FOTOS

Com afronta la vellesa, biològica i literària, un antic i fervorós lluitador? Cal seguir pretenent canviar el món o val més dedicar les forces que resten a canviar-se un mateix, a posar-se un calçat més còmode abans de marxar? El poema «Sa Catifa», recollit a *Palamosines. Cants a la costa brava* (1958), de Frederic Pujulà, ens en podria donar pistes.

Sa Catifa

A la Costa Brava tenim una cala que es diu sa Catifa i els déus han teixit; llaguts i gavines s'hi emmirallen l'ala, les nimfes de l'aigua s'hi apleguen de nit.

La cala de sa Catifa no existeix. En aquesta històrica cala de Palamós on antigament la gent es banyava, els llaguts s'hi amarraven i Truman Capote hi escrivia *A sang freda* (1966), dos octogenaris palamosins em comenten: «Ja saps per què en diuen Catifa? Perquè tot aquell fondo era de no gaire profunditat i era tot ple d'algues, el que representava una catifa... Era com una *alfombra*.

Si haguessis tret tota l'aigua, el que hagués quedat seria això: una catifa».

Amb algues ordida, brocada de nacre, de nom orgullosa, es deixa adorar; les ones li ofrenen perfum iodat acre, les barques l'encensen amb el seu quitrà.

Me'n vaig a la localització exacta: res no em desperta una admiració similar. Segons semblaria, la platja era un indret lloat per tothom, una entorn sensible a l'amor humà. Carregat de tota la sinceritat i la fe que tinc, busco algun rastre d'aquest esperit atàvic. L'únic que trobo és que l'Ajuntament ha col·locat contenidors diferents per a la brossa: uns per als envasos de plàstic i uns altres per a la resta de residus. Una estandarditzada mostra d'interactivitat home-platja imposada pel Consistori.

Mes l'Amor que vetlla desvetlla la Cala i l'aigua dormida fa frisar amb sa veu quan una gavina l'ha tocat amb l'ala, o el cos d'una dona a son trenc s'ajeu després d'oferir-li, per a un bes, el peu. [...]

Amb la perspectiva de què ara gaudim, es podria opinar que a mitjan segle xx, en

>> Frederic Pujulà i Vallès (*Palamós*, 1877 - *Bargemon Var*, França, 1963).

Sa Catifa és una històrica cala de Palamós on abans la gent es banyava, els llaguts s'hi amarraven i Truman Capote hi escrivia *A sang freda* (1966)

RAFAEL MASÓ PAGÈS - FONS CASA MASÓ, FUNDACIÓ RAFAEL MASÓ

plena postguerra, uns versos com aquests tenen poc transfons històric, poca tenacitat subversiva i gens de voluntat avantguardista. És fàcil caure en etiquetes com «naïf», «folklore» o «xovinista», i tot això no deixa de resultar-nos estrany, sabent que aquests versos els signa un destacat impulsor del modernisme literari del primer terç de segle. I és que potser, per comprendre plenament la postura de l'escriptor, hem de fixar-nos no només en el que es diu en el poema, sinó també en el que no s'hi diu.

Frederic Pujulà i Vallès, nascut el 1877 a Palamós, passa uns anys d'infantesa a Cuba i posteriorment la seva família s'instal·la a Barcelona, on estudia dret. Després d'escriure per al setmanari palamosí *La Senyera* i altres publicacions catalanistes i federalistes, s'incorpora al setmanari *Juventut*, on desenvolupa una extensa obra literària. A més, Pujulà es mostra sempre políticament actiu, i gran part de les obres que publica tenen un marcat caràcter ideològic, tant la seva crítica literària i artística com les obres de teatre i les narracions de ficció. A la «Biblioteca Joventut», Pujulà publica un recull d'articles sobre el pensament de Pi i Margall. També escriu obres de teatre com *Titelles Febles* (1902), *Creuant la plana morta* (1903), *Dintre la gàbia* (1906) i *El geni* (1904). Aquesta darrera troba una segona part a *El boig* (1907) i, com

totes les obres anteriors, mostren el discurs vitalista, regionalista i gairebé messiànic que proposava l'autor. Seguidor de les idees de Nietzsche i de Schopenhauer i defensor de l'autonomisme i del federalisme de les nacions, el palamosí se situa al flanc esquerre del moviment modernista català. Aquests ideals progressistes troben un aliat ideal en la llengua internacional esperanto, de la qual Frederic Pujulà esdevé un gran divulgador i un dels principals impulsors a Catalunya.

>> *Grafit sobre paper (17,5 x 54 cm) de sa Catifa de Palamós, dibuixada per Rafael Masó Pagès, c. 1889. A baix, l'indret on abans hi havia sa Catifa.*

Pujulà es mostra sempre políticament actiu, i gran part de les obres que publica tenen un marcat caràcter ideològic

>> Dues imatges
del port de Palamós.

Autor també de la primera novel·la de ciència-ficció escrita en català, *Homes artíficials* (1912), durant aquest període mai no deixa d'escriure, ja sigui assaig, divulgació o ficció. Després de combatre a la Primera Guerra Mundial i passar molt de temps exiliat a França, tal com explicava Joaquim Martí en el número anterior de la *Revista de Girona*, en acabar la Guerra Civil l'autor és jutjat, passa dos anys a presó i és arraconat de la vida pública.

Així, l'acèrrim modernista, lluitador per l'alliberament de les nacions i esperonador de la voluntat dels homes, queda totalment impossibilitat de fer allò que estimava. I l'únic

llibre que publica des de llavors és el poemari *Palamosines. Cants a la Costa Brava* (1958), un compendi de poemes costumistes i paisatgístics a l'estil de «Sa Catifa». Queda molt lluny el caràcter alliberador i messiànic de tota la seva obra anterior, sempre carregada de judicis morals i metàfores polítiques.

No sabrem mai del cert si, en aquests anys avançats de la seva vida, Pujulà era més o menys conscient que ens estava deixant una grotesca caricatura del destí senil de la seva generació intel·lectual. Ni tampoc sabrem quin grau de sàtira hi ha en la seva posició en aquests poemes. El regionalisme i l'exaltació vitalista que defensava Pujulà durant la seva joventut té el risc, aquí, de caure en un patriotisme d'aparença estèril i inofensiva. La frontera és fina, segons com. Sobretot perquè aquesta cala ja no la veiem, i no és possible contrastar la realitat amb la visió que en projecta el poeta.

Potser una llarga existència dedicada a perseguir uns ideals a través de les lletres no sigui una opció de vida que maduri amb gaire placidesa si es vol seguir fidel a les conviccions d'un mateix. Potser un autor d'aquesta mena prefereix acabar els seus dies vagarejant pel passeig marítim de la seva vila natal, deixant anar una mica de llast intel·lectual a canvi d'una calidesa més immediata i gratificant, encara que sigui mig impostada.

Eloi Sánchez és graduat en comunicació audiovisual.

En acabar la Guerra Civil, l'autor és jutjat, passa dos anys a presó i és arraconat de la vida pública